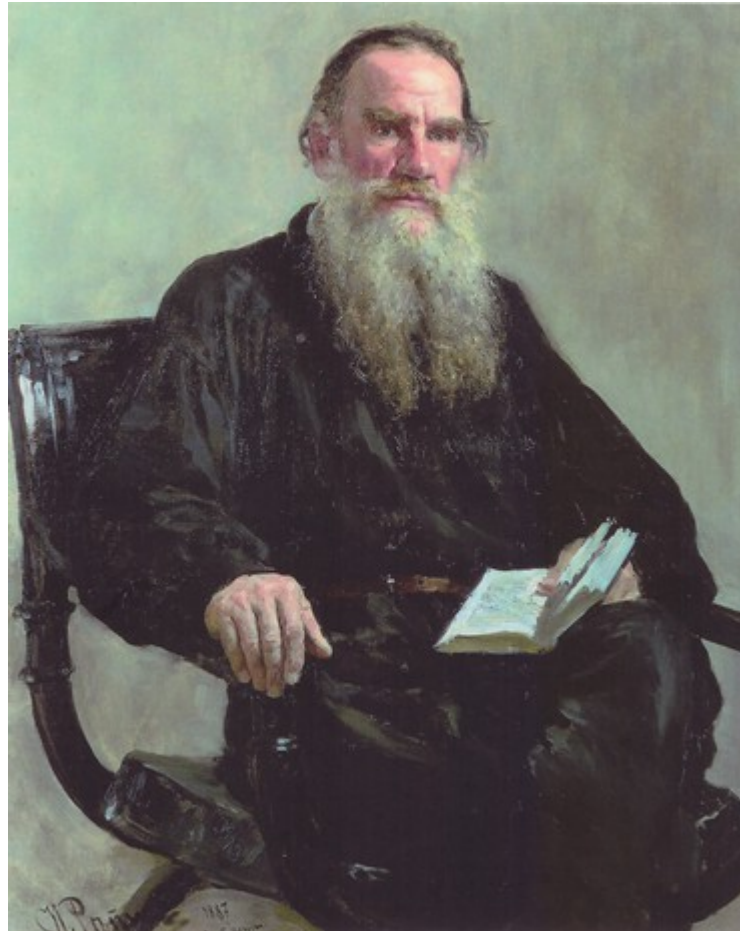

Wij leren de oorlog af

Over het gedachtengoed van Tolstoj

20 september 2020

Voorgangers: Henk Baars, Sieuwert Haverhoek, Inge Boesveld

De vijf leefregels van Tolstoj

Uit de bergreden leidt Tolstoj 5 leefregels af, die door alle mensen van welke religie dan ook, kunnen worden nageleefd en die leiden tot universele Liefde, Vrede, Gerechtigheid:

1. Niet boos worden en geen boosheid uitlokken.
2. Blijf trouw aan je eerste (ge)liefde.
3. Nooit een eed zweren en niet oordelen of veroordelen.
4. Nooit geweld met geweld beantwoorden.
5. Nationalisme is uit den boze, dus geen wij-zij denken.

Geloofsbelijdenis van Lev Tolstoj

Ik geloof in God.

Hij is voor mij Geest, Liefde, Beginsel van alle dingen.

Ik geloof dat God in mij is
en dat ik in Hem ben.

Ik geloof dat het ware welzijn van de mens
bestaat in het volbrengen van Gods wil.

Ik geloof dat het vervullen van Gods wil
ten goede komt aan mij en alle mensen.

Ik geloof dat God wil
dat alle mensen van hun naasten houden
en zo met anderen omgaan
als zij ook zelf behandeld zouden willen worden.

Ik geloof dat de reden waarom wij leven
eenvoudigweg is, dat wij groeien in liefde.
Ik geloof dat deze groei in liefde de grootste kracht is
om het Rijk van God te vestigen op aarde.

Dan zal er een nieuwe ordening zijn
waarin menselijkheid, waarachtigheid en
solidariteit zullen heersen.

Lezing: [Mattheus 23:1-11](#) uit de Nieuwe Bijbel Vertaling

*Met dit gedeelte begint de zogenaamde rede der laatste dingen:
waarin Jezus tenslotte aangeeft
waar het uiteindelijk en ten diepste om gaat in het leven,
wil je leven.*

Overweging

Er zijn van die onderwerpen waaraan je liever niet zo erg wil denken. En om maar wat politiek te beginnen. Europa is in de ban van het virus en van vluchtelingenangst en wat minder opvalt, ze militariseert sluipenderwijs. Men heeft steeds concreter wordende plannen voor meer structurele militaire samenwerking b.v. rond het financieren van militair onderzoek naar nieuwe wapensystemen. Spil hierin is een nieuw Europees Defensiefonds, met een voorgesteld budget van 13 miljard euro's. Over het algemeen wordt verwacht dat de Europese lidstaten hun defensiebudgetten gaan verhogen. Door veertig vredesorganisaties zijn allerhande uitstekende argumenten tegen deze ontwikkeling ingebracht. Teveel om op te noemen, maar het risico dat de belangen van de wapenindustrie voorrang krijgen en de transparantieregels van de EU worden ondermijnd is er een van. Was Europa niet juist een vredesproject na die afschuwelijke Tweede Wereldoorlog? Ja, je kunt zeggen dat Amerika ons in de steek laat en we het nu zelf op moeten knappen en dat soort gedachten, maar is het niet zo dat we met Tolstoj moeten zien dat dat nu precies een denkkader is waar we ons uit moeten bevrijden. Nog maar een voorbeeld om aan te tonen dat we diep in dit denkkader verstrikt zitten. Nog niet zo lang geleden werden 57 miljoen Tsjechische kogelpatronen naar de Arabische Emiraten via Rotterdam doorgevoerd. U weet dat de Emiraten een leidende rol hebben in de meest afschuwelijke en tegelijkertijd meest onzichtbare oorlog in Jemen. De ramp met de vluchtelingen in Moria op Lesbos valt erbij in het niet. Idd Nederland heeft een stop op wapenimport naar de Emiraten afgekondigd, maar voor dit soort wapendoorvoer is geen vergunning nodig aldus minister Kaag. Nederland is de op een na grootste doorvoerhaven voor wapens. Vrijwel ongecontroleerd. Uiterst cynisch. Wapenhandel onttrekt zich voortdurend aan de waarneming, is schimmig, maar de belangen zijn ongelofelijk. De meeste politieke partijen zijn niet geïnteresseerd of weten er geen raad mee.

Ach, je kunt zeggen, dat is van alle tijden, er zal altijd oorlog en conflict zijn en mensen die daaraan verdienen. Wees nu niet naïef enz. Maar het Evangelie van vandaag is super radicaal. Jezus zegt, handel niet naar hun voorschriften, want ze houden zich er zelf niet aan. Een nogal actuele uitspraak zou ik zeggen. "Ze bundelen alle voorschriften tot een zware last en leggen die de mensen op de schouders, terwijl ze zelf geen vinger uitsteken". Dat is bijna

een onvervalst populistische uitspraak, en daarbovenop nog eens “Jullie moeten je geen Rabbi laten noemen”. Het is bijna anarchistisch. Eerder nog het pleiten voor een omgekeerde pyramide van gezagsuitoefening. “De belangrijkste onder jullie zal jullie dienaar zijn”. Het zijn dat soort zinnen die Tolstoj enorm aanspraken en waardoor hij o.a tot zijn radicaal pacifisme komt en niet ergens in het politieke midden, waar het kan ‘vriezen en kan vriezen’ (laat dat dooien maar weg), zoals we pas nog met de Moria vluchtelingen meemaakten.

Er zijn een drietal zaken waar het voor mij op neerkomt binnen dit thema. Ten eerste dat ik zou zeggen dat je je moet oefenen in een inclusief veiligheidsdenken. Veiligheid is pas mogelijk als iedereen zich veilig voelt. Dat lijkt eenvoudig gezegd, maar dat zou een politieke omslag van grote betekenis zijn. Nu proberen we onze (energie) veiligheid exclusief voor onszelf zeker te stellen, inclusief b.v vaccins tegen het virus. En dat vaak ten koste van andere delen van de wereld. Maar zolang armoede, honger, klimaat-verandering, onderdrukking en oorlogen elders voortduren, dan kunnen we niet echt veilig zijn in NL. Dan is een rechtvaardige vrede niet mogelijk. Die verbanden van oorzaak en gevolg moet je leggen. Als Europa zijn invloedssfeer tegen de afspraken in niet had uitgebreid dan hadden er veel minder spanningen met Rusland geweest. Voormalig secretaris generaal de Hoop Scheffer heeft zelfs toegegeven dat de NAVO zich niet aan die afspraak heeft gehouden. Zal verdergaande militarisering van Europa de vrede dan wel dichterbij brengen, meegenomen dat we onze kernwapens ook nog eens gaan vernieuwen?

Is iedereen dan van kwade wil? Nee, natuurlijk niet, maar de angst voor elkaar, voor het landjepik, het gevecht om de energiebronnen en voorraden, de angst om niet voorop te lopen en vooral het niet over de eigen schaduw heen kunnen springen van onze politieke leiders is soms angstaanjagend. Wij hebben ze wel gekozen. Intrigerend is dat Jezus zegt, jullie hebben maar een meester. Dat is een spirituele uitspraak en geen politieke. Hij heeft het over zijn ego dat hij voorbij probeert te komen, zelfs tot op het kruis. God mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten. Overgave.

Dat is het tweede dat ik wil zegen. Je doet er mogelijk wel een heel leven over voordat je je eigen ego voorbij bent. Ik zeg maar eerlijk dat ik er ook nog niet ben. Het is ook een van de kernboodschappen van Tolstoj. Het is het belang van eigen have en goed, ben ik wel veilig, ik hou mijn mond maar. Ik weet wel wat ik moet kiezen, maar dan verlies ik positie, invloed en misschien wel mijn baan. Bepaald geen misselijke overwegingen. Maar je hebt maar een vader, een Messias. Je kent dat Joods -Christelijke waardenstelsel natuurlijk heel goed, het is heel eenvoudig om te begrijpen , maar hondsmoeilijk om vol te houden.

Tot slot en dat is mijn derde invalshoek. Ik las deze weken ‘De banaliteit van het kwaad’ van Hanna Arendt. Geïnspireerd door een van onze eigen themadiensten. We weten wel ongeveer waar het over gaat. Iedereen wordt door haar in staat geacht vanuit een volkomen leegte zonder nadenken ten kwade te handelen in het door anderen of door superieuren voorgeschreven kader. Waarbij de consequenties van het handelen niet echt tot je doordringen. Er is veel kritiek op die uitspraak gekomen, omdat zeker in het kader van de Jodenvervolgving en verdelging men het eigenlijk niet wilde geloven. Toch is er veel bewijs voor. En ik stel mijzelf ongeruste vragen. Je zult als douanebeambte maar de opdracht krijgen om 57 miljoen kogels ongezien voorbij te laten plus de talloze dagelijkse wapentransporten , waarbij je kunt weten dat er ergens ver weg doden vallen. Wat ben je dan als mens? Je zult maar belastingambtenaar zijn en mede in opdracht de bureaucratische dramatische problemen hebben veroorzaakt met de uitvoering van de Toeslagenwet. Of je werkt bij een bank en die bank investeert een beetje van z’n geld in (kern) wapens. Ik kan

nog wel doorgaan op allerlei aspecten van het leven en ons koopgedrag of klimaatgedrag. Je maakt het draagbaarder door te stellen dat alles met elkaar samenhangt en dat daardoor niemand rechtstreeks verantwoordelijk is. Maar is dat zo? Ik zeg maar eerlijk dat dit probleem ten opzichte van ons christenzijn niet zomaar is opgelost. Het is een beetje de vraag, hoe de samenstelling van water te veranderen terwijl we ondertussen drijvend moeten blijven. Dat zal een nieuwe zwemtechniek vragen. We liggen met z'n allen in hetzelfde zwembad. Welke slag zullen we eens gaan oefenen?

Ik stel voor de samenschoolslag, om elkaars lange adem, elkaars drijfkracht te willen zijn.

Henk Baars 20 september 2020

Voorbeden

“O God”, zo roepen wij uit:

Wij zijn hier bijeen
In een tijd van angst voor het virus
Van verbijstering over de vluchtelingen uit Moria
Van verdergaande militarisering in Europa.
Van twijfel over onze eigen verantwoordelijkheid.

Hoe goed te leven?
Hoe jouw woorden te volgen?
Waar te beginnen?

In hemelsnaam. Jij,
Ruimte van liefde
Bron van vertrouwen
Om kracht bidden wij, en hoop.

Dat wij,
Tegen alle cynisme in
zoeken naar waarachtigheid
Tegen alle oproep tot haat in
blijven geloven in menselijkheid
Tegen alle eigenbelang in
zoeken naar saamhorigheid.

Dat wij blijven geloven in een nieuwe aarde.

Dat we vertrouwen op onszelf en op elkaar,
op nieuwe moed,
om te doen wat we kunnen,
vredelievend.

Nemen we dan nu een moment van stilte voor alles wat ons ter harte gaat en voor de intenties die aan het voorbedenboek zijn toevertrouwd.

Zo moge het zijn

‘O God’